

Verlag werkbijeenkomst Ruimtelijke Kwaliteit Stedelijke Omgeving

d.d. : 30 mei 2011
Locatie : Dominicanenklooster Zwolle

Opening & Mededelingen

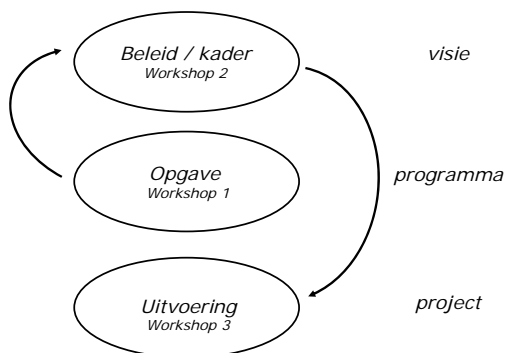
Joost Houtkamp opent de werkbijeenkomst en heet iedereen hartelijk welkom in het Dominicanenklooster te Zwolle. Het programma van de dag wordt toegelicht.

We hebben de bijeenkomsten onderverdeeld in 3 speerpunten:

- o Beleid/kader
- o Opgave
- o Uitvoering

In de werksessie in Steenwijk stond de opgave centraal; hoe kan een nieuw hoofdstuk aan een bestaand verhaal worden toegepast. Tijdens de vorige bijeenkomst in Denekamp hebben we het uitgebreid gehad over de beleidskaders en is er gewerkt met een SWOT. De uitkomsten hiervan sturen we met dit verslag mee. Vandaag wordt de uitvoering behandeld.

Uit de eerste twee workshops is naar voren gekomen dat op verschillende niveaus en op verschillende manieren met ruimtelijke kwaliteit wordt gewerkt. Een belangrijke conclusie is dat het één niet los kan staan van het ander. De relatie tussen beleid/visie, programma en uitvoering moet steeds weer in beeld worden gebracht.

Op dit moment komt ruimtelijke kwaliteit nog te vaak in geding; bijvoorbeeld door het ontbreken van een beleidskader, of omdat er geen direct verantwoordelijke voor is. Het borgen van de kwaliteitsambities is van belang dit in de uitvoering overeind te houden. Door het hanteren van een goede beleidscyclus (vishaak) kunnen deze ambities worden verankerd. Daarnaast is het wenselijk om ruimtelijke kwaliteit mee te nemen in de projectstructuur. Ruimtelijke kwaliteit moet een onderdeel worden van de reguliere procesinrichting (proces beheersfactoren / projectfasen). Hier is al veel over gepubliceerd. In de werksessie van vandaag wordt hier niet te diep op ingegaan. Onderwerpen die aan de orde komen zijn:

- Procesinrichting vanuit de omgevingsvisie
- Opdrachtgeverschap
- Betaalbaarheid
- Tijdelijke invulling van locaties
- Ruimtelijke kwaliteit in de openbare ruimte
- Beheer en onderhoud.

Presentatie handreiking Ruimtelijke Kwaliteit (Hanneke Spiertz)

Hanneke presenteert de handreiking ruimtelijke kwaliteit. Zij geeft ons alvast een kijkje in de nieuwe digitale informatiebank/handreiking. Dit instrument is primair gericht op provinciale

projecten en intern gebruik. Er staan voorbeeldprojecten op, beleidskaders etc. zodat het je helpt om ruimtelijke kwaliteit toe te passen in het project. Het doel van de presentatie is te laten zien hoe het systeem werkt en te informeren of een dergelijke werkwijze ook voor gemeenten wenselijk is. Een aantal gemeenten heeft aangegeven dat er behoefte is aan een vergelijkbaar instrument. Daarbij wordt nadrukkelijk aangegeven dat er ook een koppeling moet worden gelegd met de uitgangspunten van de omgevingsvisie.

Presentatie Pauze Landschappen (Sjoerd Cusveller)

Onder andere als gevolg van de crisis op de woningmarkt blijven steeds meer ontwikkelingen stil liggen. Het gevolg hiervan is dat projecten niet tot uitvoering komen. De locaties of oude gebouwen blijven hierdoor ongebruikt. Het tijdelijk benutten van die plekken komt steeds vaker voor. Bij de presentatie wordt een aantal voorbeelden genoemd.

Het doel van het project Architectuurcentrum Twente was om braakliggende terreinen een nieuwe impuls te geven. Dit kan niet alleen maar met ideeën op papier maar moet op een simpele manier ook worden uitgevoerd. Zodat men ook kan zien dat de vernieuwing van het braakliggende terrein zijn vruchten afwerpt. Een aantal goed voorbeelden hiervan zijn:

Een tijdelijk (2 weken) hotel in Enschede tijdens een festival.

In Deventer is een tijdelijk park gemaakt van een braakliggend terrein tussen de stad en het industriegebied. Het kunstwerk wat er al hing, is gebruikt als centrum voor het park omdat die veel herinneringen en emoties oproept.

Een andere goed voorbeeld is de proeftuin in Hengelo. Een verplaatsbaar gebouw wat architectonisch ook iets voorstelt. Om startende ondernemers de kans te geven te groeien en de stap vanuit de huiskamer naar een winkelpand kleiner te maken.

Het gevaar kan zijn dat wanneer het zolang staat men het niet meer af wil breken. De andere kant van het tijdelijke project is dat een braakliggend terrein dan meteen een functie heeft in plaats van verloedert. Wanneer een tijdelijk park wordt omarmd door de omgeving (dorp/stad) is dit een mooie invulling geworden van het terrein. En soms komt men erachter dat een gebouw toch heel mooi is en goed kan worden herbestemd. Door er tijdelijk iets in te huisvesten kun je kansen creëren voor de herbestemming.

Presentatie Park de Wezenlanden

In de gemeente Zwolle moesten eind jaren '90 veel verschillende plekken in de binnenstad worden heringericht. Hiertoe werd een binnenstadsprogramma opgezet en een kwaliteitsniveau vastgesteld door de afdeling beheer. Het programma werd in delen opgesplitst waardoor er een gefaseerde uitvoering plaats vond. Om het financieel binnen de perken te houden werden er kleine ingrepen gedaan waar door toch vaak grote verbeteringen werden gecreëerd.

Het planonderdeel Park de Wezenlanden wilde gemeente als gebruiksterrein behouden. Hierdoor moest er wel het één en ander worden aangepakt. Het manifestatieterrein lag te laag waardoor er vaak modder lag en na 30 jaar is het meeste groen ook aan vernieuwing toe. De kinderboerderij was te afzonderlijk gelegen naast het park en er ontstonden onveilige plekken. Het park werd steeds slechter. In 1998 werd een doel gesteld om het op te knappen en een deel hiervan is al gerealiseerd. De parken Eekhout, Potgietersingel, Van Nahuisplein en Ter Pelkwijkpark zitten ook in dit plan.

Stuk voor stuk zijn delen aangepakt met instemming van omwonenden. Door een goed plan te maken kon er extra geld in worden gestoken. Er werd een adviesteam in het leven geroepen waar onder andere de ouderen/jongeren vanuit de wijk en de projectleider vanuit de gemeente in zat. Het programma van eisen werd voorgelegd aan de bewoners en raad. In 2004 werd het plan vastgesteld en in 20 deelprojecten opgedeeld. Stap voor stap werden de projecten uitgevoerd met een succesvol eindresultaat.

De belangrijkste les uit deze presentatie is dat het altijd loont om een goed onderbouwd

programma te schrijven; 'voor een goed plan is altijd geld'. De zorgvuldige afweging in keuzes en volgorde van de plannen in Zwolle hebben gemaakt dat er uiteindelijk een mooi resultaat is. Zonder het plan dat daar aan ten grondslag lag, was de politieke steun (en daarmee ook de benodigde middelen) moeilijker vast te houden geweest.

Het Debat.

Het onderwerp dat in het debat centraal stond was het beheer en onderhoud van de ruimtelijke kwaliteit. Al tijdens de voorbereiding en realisatie van een project valt ruimtelijke kwaliteit niet onder de directe verantwoordelijkheid van één betrokken partij. Hoe kan ruimtelijke kwaliteit ook na de oplevering gewaarborgd blijven? Beheer en onderhoud is toch vaak een 'sluitpost'. Aan de hand van drie stellingen is in drie groepen discussie gevoerd over beheer en onderhoud.

Stelling 1

De gemeente is de enige partij die de ruimtelijke kwaliteit in de openbare ruimte kan behouden

Stelling 2

Als de gemeente verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte gaat dit ten koste van de ruimtelijke kwaliteit.

Stelling 3

De gemeente moet zich überhaupt niet bemoeien met inrichting of het onderhoud van de openbare ruimte.

Iedere groep heeft een pleidooi gehouden voor de eigen stelling. De resultaten van de discussie zijn opgenomen in de bijlage. Een aantal conclusies:

- Maak op voorhand in ieder geval goede afspraken over het beheer en onderhoud. Wie is waar voor verantwoordelijk, en hoe kan bij de ontwikkeling al rekening worden gehouden met beheerbaarheid?
- Betrek private partijen ook bij het onderhoud van openbare ruimte; bijvoorbeeld horeca exploitanten, scholen of sportclubs.
- De gemeenten blijven altijd eindverantwoordelijk. Het opstellen van een visie en het blijven toetsen aan deze uitgangspunten blijft noodzakelijk.
- De waarheid ligt in het midden; gemeenten hebben (of krijgen) steeds minder expertise ten aanzien van beheer en onderhoud en 'het buiten de deur organiseren' van diensten gebeurt al op meerdere terreinen. Gemeenten zullen grip willen houden, maar moeten daarbij de samenwerking opzoeken.

Het eindadvies bevatte veel aanknopingspunten. De voornaamste was niet op voorhand te bepalen wat een gemeente allemaal moet willen. Gemeenten doen er verstandig aan eerst na te gaan waar ze aan zet zijn, en waar het initiatief ook aan derden kan worden gelaten. Door prioriteit aan te brengen in keuzes voor beheer kan gericht en efficiënter worden gewerkt.

Na de lunch was er een mogelijkheid voor rondwandeling door het park de Wezenlanden.

De uitkomsten van de ochtend worden bij de vierde workshop in Nijverdal gepresenteerd. Aan de gemeenten is gevraagd:

Draag voor de volgende bijeenkomst twee voorbeelden van ruimtelijke kwaliteit aan. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de projectsheet (wordt meegestuurd).

Welke gemeenten willen na de workshops deelnemen aan een kleinere groep die directer betrokken is bij het opstellen/schrijven van het werkboek?

Data volgende workshop:

Workshop 4

datum: 16 juni - (9.30 – 13.30)

locatie: gemeentehuis Hellendoorn,
Willem Alexanderstraat 7

Nijverdal